

СЕКЦІЯ 9. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

ЩОДО ОСНОВНИХ ПРИЧИН ВИНИКНЕННЯ ПРОГАЛИН У КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Белкіна Д. С.

*кандидат юридичних наук, голова Баранівського районного суду
Житомирської області
м. Баранівка, Житомирська область, Україна*

Результати вивчення наукової літератури, нормативно-правових актів та практики їх застосування свідчать про те, що прогалини і колізії традиційно вважаються одним із найпоширеніших видів юридичних дефектів (від лат. defectus – недолік, прорахунок тощо) [5, с. 191].

На науковому рівні доведено, що прогалини у праві, включаючи й кримінально-виконавче, виникають з таких причин:

1. У силу того, що законодавець не зміг охопити формуванням нормативно-правового акта всіх життєвих ситуацій, які вимагають правового регулювання [2, с. 502].

При цьому, особливістю виникнення прогалин у сьогоденні в кримінально-виконавчому законодавстві України, є те, що формування законопроектів у сфері виконання покарань здійснюється без залучення до процесу нормотворчості висококваліфікованих фахівців у цій галузі науки, низького рівня наукових експертиз і супроводу їх у ході правозастосовної діяльності, а також без відповідної професійної їх оцінки з огляду якості та ефективності регулювання кримінально-виконавчих правовідносин з боку ДКВС України через відсутність у зазначеному центральному органі державного управління як спеціального наукового підрозділу, який би забезпечував доктринальний супровід нормотворчої діяльності, так і високопідготовлених спеціалістів у галузі кримінально-виконавчої діяльності, що стало наслідком проведення так званих «реформ» і «очищень у владі» [6] у період 2014-2020 р. р. [3].

2. Внаслідок недоліків юридичної техніки [2, с. 502].

Серед їх переліків, зокрема, у кримінально-виконавчому законодавстві України особливе місце займає неправильне застосування у ньому відповідної термінології, а саме: юридична техніка передбачає

вимоги щодо єдності, однаковості вживання термінології (один термін повинен послідовно застосовуватися на позначення одного і того самого поняття, а тому для позначення одних і тих самих понять неприпустимо використовувати синоніми) [1, с. 219].

Більш того, юридична техніка покликана:

а) створювати стабільність законодавства (так, неприпустимо без достатніх підстав відмовлятися від усталених термінів, а зміна їх значення має бути обґрунтованою) [1, с. 219];

б) забезпечувати простоту, зрозумілість і чіткість термінології (головним при цьому є визначення термінів у нормах-дефініціях, або описових гіпотезах, диспозиціях та санкціях) [1, с. 219].

3. Внаслідок постійного розвитку суспільних відносин [2, с. 502].

Саме тому, як свідчить практика, основним способом подолання прогалин і колізій у законодавстві, включаючи й кримінально-виконавче, є прийняття відповідним суб'єктом нормотворчості норми, якої у ньому немає, або групи норм чи усунення таким чином існуючої у законодавчому акті колізії.

Поряд з цим, варто визнати, що удосконалення (реформування) будь-якої галузі права є складним процесом, який поєднує в собі як прагнення до відповідності світовим стандартам і гуманістичним цінностям, насамперед таким, як права людини, верховенство права і демократія, так і створення засобів для адекватної відповіді та виклики сучасного світу, пов'язані з глобалізацією, політичною нестабільністю, економічною кризою тощо [7, с. 58].

Якщо з означених теоретичних та методологічних позицій підійти до оцінки змісту нормотворчої та законодавчої діяльності, що стосується регулювання суспільних відносин у сфері виконання покарань України, то можна отримати наступні результати.

Зокрема, у даній галузі права, всупереч загальноновизначеним вимогам нормотворчості, застосовуються ті терміни, які не характерні для норм закону про кримінальну відповідальність, порушуючи таким чином принцип пропорційності (співвідношення) положень КК України (як матеріальної галузі права) та КВК України (як процедурної (процесуальної) галузі законодавства).

Так, у ч. 1 КВК України законодавець вжив термін «кримінальне правопорушення», у той самий час, коли у КК України мова ведеться про термін «злочин» (ст. ст. 1, 2, 11, ін.).

Яку ж проблему у зв'язку з цим створив такий підхід законодавця?

Термін «кримінальне правопорушення» (без будь-яких пояснень і визначень) був введений у чинне законодавство України у 2012 році, коли був прийнятий новий КПК України [4]. На підставі цього, у КВК України були внесені зміни (13.04.2012 р.), відповідно яких слово

«злочин» у всіх його нормах було замінено на словосполучення «кримінальне правопорушення». При цьому склалась наступна парадоксальна ситуація, а саме: згідно вимог КПК України щодо винних у вчиненні кримінальних правопорушень осіб (ст. 18 КК – суб'єктів злочинів) порушувались кримінальні провадження, які, як правило, завершувались винесенням обвинувальних вироків судів та призначенням покарання щодо зазначених учасників кримінального провадження.

Після вступу такого судового рішення у законну силу (ст. 532 КПК України) воно підлягало обов'язковому виконанню органами та установами виконання покарань у силу того, що відповідно до положень ст. 4 КВК України вирок суду є підставою для виконання та відбування покарання.

У той самий час, у КК України жодного слова про кримінальне правопорушення не велось.

Більш того, як це витікало із змісту ч. 4 ст. 3 КК України, застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією було заборонено.

Що ж тоді виходило: за які вчинки, дію чи бездіяльність суди притягали до кримінальної відповідальності винних у їх вчиненні осіб?

І чи можна у такому випадку рішення суду вважати підставою для виконання і відбування покарання, коли серед системоутворюючих ознак, що складають зміст підстав кримінальної відповідальності (ст. 2 КК України) відсутня така із них, як «склад кримінального правопорушення», при тому, що аналогія правозастосування норм КК України заборонена (ч. 4 ст. 3 КК України)?

Отже, дотримання правил і вимог юридичної техніки, а також принципів нормотворчості є необхідною умовою запобігання прогалинам та колізіям у будь-якій галузі законодавства, особливо у тих із них, у яких заборонена аналогія закону.

Література:

1. Кельман М. С., Котуха О. С., Коваль М. І. Загальна теорія держави і права: підручник / за заг. ред. д.ю.н., проф. М. С. Кельмана. Тернопіль: ТОВ Терно-граф, 2018. 804 с.

2. Кернякевич-Танасійчук Ю. В. Кримінально-виконавча політика України: монографія. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т. ім. Василя Стефаника, 2019. 336 с.

3. Коваленко В. В. Лише з чиновницького кабінету пенітенціарну систему не змінити. Юридичний Вісник України. 2020. № 10(1276).13-19 березня с. 4.

4. Кримінально-виконавча система України у липні 2018 р. Статистичний огляд. Режим доступу: <https://court.go.ua/inse/sudova-statystyka>. 200 (дата звернення 30.10.2020).

5. Майстренко О. В. Теоретико-правові аспекти колізій у законодавстві України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Харків: Харків. ун-т внутр. справ, 2008. 20 с.

6. Стан здійснення судочинства судами загальної юрисдикції в 2007 р. (за даними судової статистики). *Вісник Верховного Суду України*. 2008. № 6(94). С. 37-43.

7. Статут Організації Об'єднаних Націй; Статут Міжнародного суду: прийняті 26 червня 1945 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 30.10.2020).

АНАЛІЗ СТАНУ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ПЕРЕШКОДЖАННЯ ЗАКОННИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТІВ В УМОВАХ COVID-19

Богущ Л. А.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри теорії і методики журналістської творчості

Міжнародного економіко-гуманітарного університету

імені академіка Степана Дем'янчука

м. Рівне, Україна

Упродовж останніх майже півтора року в Україні у зв'язку із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19 введено низку обмежень, однак журналісти намагаючись бути на «передових рубежах оприлюднення інформації» продовжують професійно виконувати свої обов'язки і в умовах «пандемії».

Професійним журналістом, є творчий працівник, який як учасник інформаційних відносин професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для засобу масової інформації та діє на підставі трудових чи інших договірних відносин з його Редакцією або займається такою діяльністю за її уповноваженням. Свою професійну діяльність він може здійснювати в інтересах будь-якого друкованого (газети, журнали, бюлетені тощо і разові видання з визначеним тиражем) або аудіовізуального (радіомовлення, телебачення, кіно, звукозапис, відеозапис тощо) засобу масової інформації.